

Βιβλιογραφία.

Τὰ τεράστια συμβάντα τοῦ Ῥοβινσῶ-
 νος Κρόσου, ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπὸ Περικλέους Α.
 Ῥαυτοπούλου, τόμοι δύο εἰς 16. Παράδοξον φαινόμενον
 παριστᾷ ἡ παροῦσα κατάστασις τῆς Ἑλλάδος φιλολογι-
 κῶς θεωρουμένης, καὶ ὅσας σκεφθῶμεν περὶ αὐτῆς, ἀπο-
 ροῦμεν ἂν πρέπη πρόοδον νὰ οἰωνίσωμεν ἢ ὀπισθοδρό-
 μησιν. Ἀφ' ἐνὸς βλέπομεν τὰ βιβλία πολλαπλασιαζό-
 μενα, τὰ πιεστήρια ἀδιακόπως σκιρτῶντα ἢ γογγίζοντα
 κατὰ τὰς περιστάσεις, καὶ πολλοὺς εἰλικρινεῖς τῆς πα-
 τρίδος των φίλους, φέροντας εἰς αὐτὴν ἀφθόνους τῶν κό-
 πων καὶ τῆς μελέτης των ἀπαρχὰς εἰς βιβλία πρωτότυπα
 καὶ εἰς μεταφράσεις αἰτινες ἐνοφθαλμίζουσιν τὰς ξένας ἰδέας
 εἰς τὴν νέαν φιλολογίαν μας. Ἡ εἰκὼν εἶναι λαμπρὰ ὑπὸ
 αὐτὴν τῆς τὴν ὄψιν, ἀλλ' ἅς τὴν στρέψωμεν καὶ ὑπὸ τὴν
 ἀντίθετον. Συγγραφεῖς καὶ μεταφρασταὶ πολλοὶ, ἀλλ' ἀνα-
 γνῶσται ὀλίγοι· βιβλία γράφονται, ἀλλὰ σωρεύονται εἰς
 τὰς ἀποθήκας τῶν βιβλιοπωλῶν ἕως ὅτου τὰ ἀρχαιότε-
 ρα νὰ χρησιμεύουν ὡς τῶν νεωτέρων ἐξώφυλλα, καὶ ἡ ὑ-
 παρξίς των ἀγγελθεῖσα ἅπαξ διὰ τινος τοιχοκολλήτου
 προγράμματος, εἰς τὸ ὁποῖον μέχρι τέλους μόνου τοῦ ἐκ-
 δότου ἐμπρέπει ἡ ὑπογραφή, ἢ διὰ τινος περιοδικοῦ συγ-
 γράμματος, λησμονεῖται πρὶν τὸ βιβλίον ἀκόμη ἀποχαι-
 ρετήσῃ τὸν βιβλιοδέτην. Ὡς συμβιβάζονται τὰ δύο ταῦτα
 φαινόμενα; Εἶναι οἱ ἐκλεκτοὶ οὗτοι τῶν Μουσῶν, πρώϊ-
 μοι ἄγγελοι τοῦ διαδεχομένου τὸν χειμῶνα ἔαρος τῆς φι-
 λολογίας μας, ἡμῶν εἶναι καθυστερήσαντά τινα μελωδούντα
 πτηνὰ, τὰ ὁποῖα δὲν ἠκολούθησαν ἀκόμη τοὺς ἀποπτάντας
 ξεφύρους καὶ τὰ μαρανθέντα ἄνθη τοῦ θέρους; Τούλάχι-
 στον ἐνθυμοίμεθα ἐποχὴν μακαρίαν διὰ τὴν φιλολογικὴν
 πρόοδον, ὅτε τὸ ἔθνος διψαλαῖον ἔτρεχε πρὸς τὰς σπανίας
 τότε τοῦ φωτισμοῦ πηγὰς, ὅτε τὸν συγγραφέα ἀντέμειβεν
 ἡ εὐχαρίστησις ὅτι οἱ κόποι του ἐξετιμῆθησαν, καὶ τῶν
 συμπατριωτῶν του ἡ εὐγνωμοσύνη. Ἡ ἐποχὴ ἐκείνη ἦτον
 ἡ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ προαγγέλλοντος τὴν ἐπανάστα-
 σιν, ἡ τοῦ ὀργασμοῦ τοῦ προοδοποιούντος τὴν μεγάλην κί-
 νησιν. Καὶ ἂν τοῦτο εἶναι ἀληθές, ἂν εἰς τοιαύτην αἰτίαν
 πρέπη ν' ἀποδώσωμεν τὸν τότε ζῆλον τοῦ ἔθνους πρὸς
 τὴν ἀνάγνωσιν, τὶ πρέπει ἐξ αὐτοῦ νὰ εἰκάσωμεν; Ἡ ἀπο-
 κατάστασις τῆς Πελοποννήσου, τινῶν ἰήσων καὶ μικρᾶς
 ταυνίας τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος ἦτον σιδηροῦν πῶμα τὸ ὁ-

ποῖον ἐνῶ ἀπέσβησε τὴν ἐπανάστασιν κατέπνιξε συγχρόνως καὶ πᾶσαν φλόγα ἐνθουσιασμοῦ, καὶ πᾶν ὄνειρον μέλλοντος; Τῶν μεγάλων πραγμάτων παρήλθεν ἡ ἐποχή, καὶ οἱ μεταγενέστεροι θέλουν ἀρκῶνται πλέκοντες ἀκινδύνως μόνον στεφάνους εἰς τοὺς προγενεστέρους των; Ἄν ἡ ζέσις πρὸς τὴν φιλολογίαν, πρὸς τὸν φωτισμὸν, εἶναι ἐξωτερικὸν τεκμήριον πυρὸς ζέοντος ἐνδομύχως, ἔπρεπε τῶρὰ νὰ ἐκλείψῃ ἐκείνη καὶ τοῦτο νὰ ψυχρανθῇ, καὶ δὲν ἔπρεπε ἡ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος δαψιλευθεῖσα θεία ἀντίληψις νὰ ἐντείνῃ αὐτοῦ τὰς ἐλπίδας καὶ τὰς δυνάμεις;

Τὸ προκείμενον βιβλίον τὸ ὁποῖον προεκάλεσε τὰς ἀνωτέρω θεωρίας, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο νεοέκδοτον ἠθέλην ἐπίσης τὰς προκαλέσει, εἶναι ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα εἰς πᾶν ἄλλο μέρος ἔτυχον δεξιώσεως φιλοφρονεστάτης, καὶ πολλῶν ἐκδόσεων καὶ πολλῶν χιλιάδων ἀναγνωστῶν δι' ἐκάστην. Ἡ βιογραφία τοῦ Ῥοβινσῶνος Κρούσου, πλάσμα τοῦ ἀγγίνοος καὶ φιλανθρώπου Δεφῶ, στηριζόμενον ἐπὶ ἀληθοῦς συμβάντος, ἐξεωρήθη πανταχοῦ ὡς ἐν τῶν διδακτικωτάτων βιβλίων διὰ τὴν νεολαίαν εἰς τὴν ὁποίαν διδάσκει τὸ μέγα μάθημα τοῦ ἀσκεῖν τὰς ψυχικὰς καὶ σωματικὰς τῆς δυνάμεις, κ' ἐξεδόθη ὑπὸ διαφόρους μορφὰς εἰς ὅλων τῶν πεφωτισμένων ἐθνῶν τὰς γλώσσας. Ἰδοὺ πῶς ὁ Ῥουσσῶς, ὁ αὐστηρὸς ἐκείνος κριτὴς, ὁ μὴ ἐμπιστευόμενος τὴν μόρφωσιν τοῦ τροφίμου του εἰς ἄλλο βιβλίον ἀπὸ τὴν φύσιν, ἐκφράζεται περὶ τοῦ βιβλίου τούτου.

“Ἐπειδὴ, λέγει, ἔχομεν ἀνάγκην καὶ βιβλίων, ὑπάρχει ἐν, περιέχον κατ' ἐμὲ τὴν καλλητέραν πραγματείαν περὶ φυσικῆς ἀγωγῆς. Τὸ βιβλίον τοῦτο θέλει ἀναγνώσει ὁ Αἰμίλιος μου πρῶτον, καὶ μόνον αὐτὸ θέλει ἀποτελεῖ ἐπὶ πολὺ τὴν βιβλιοθήκην του, καὶ εἰς τὸ μέλλον δὲ θέλει κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ἐντὸς αὐτῆς. Τὸ βιβλίον τοῦτο θέλουν σχολιάζει ὡς κείμενον αἱ περὶ φυσικῶν ἐπιστημῶν συνδιαλέξεις μας. Τοῦτο θέλει εἶναι ὁ ἐλεγχος τῆς κρίσεώς μας ἐπὶ τῶν προόδων μας, καὶ ἐν ὅσῳ ἄλλαι ἀναγνώσεις δὲν διαστρέψουν ἐν ἡμῖν τὴν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ, ἡ ἀνάγνωσις τοῦ βιβλίου τούτου θέλει μᾶς ἀρέσκει. Ἀλλὰ ποῖον εἶναι τὸ θαυμάσιον τοῦτο βιβλίον; Ὁ Ἀριστοτέλης; ὁ Πλίνιος; ὁ Βυφών; Ὁχι. Ὁ Ῥόβινσῶν Κρούσος. Ἡ μυθιστορία αὕτη χωρὶς τὴν πολυλογίαν της, καὶ λήγουσα εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Ῥοβινσῶνος πρὸς τοὺς γονεῖς του, θέλει τέρπει καὶ θέλει διδάσκει τὸν Αἰμίλιον. Θέλω νὰ εἶναι ἐνθουσιασμένος μὲ

τὸν Ῥοβινσῶνα του, νὰ ἐνθυμῆται ἀδιακόπως τὴν καλύβην του, τὰς αἰγὰς του, τὰς φυτείας του, νὰ μανθάνῃ λεπτομερῶς ὅχι εἰς τὰ βιβλία, ἀλλ' ἐπὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν τί πρέπει νὰ πράττῃ ὁ εὐρισκόμενος εἰς τοῦ Ῥοβινσῶνος τὴν θέσιν, νὰ φαντάζεται ὅτι εἶναι ὁ ἴδιος Ῥοβινσῶν, ὅτι ἐνδύεται μὲ δέρματα, φορεῖ μέγαν πῖλον, μέγα ξίφος καὶ ὅλην τὴν ἀλλόκοτον ἀποσκευὴν του, ἐκτὸς μόνο του σκιαδίου τοῦ ὁποίου δὲν θέλει ἔχει ἀνάγκην. Θέλω νὰ σκέπτηται ποῖα ἤθελε λάβει μέτρα ἂν τι τὸν ἔλλειπε, νὰ ἐξετάξῃ τὴν διαγωγὴν τοῦ ἡρώος του, νὰ ἐρευνᾷ ἂν δὲν παρημέλησε τίποτε ἀφ' ὅσα ἐδύνατο νὰ πράξῃ, νὰ σημειοῖ τὰ σφάλματά του μετὰ προσοχὴν διὰ νὰ τ' ἀποφυγῇ, ἂν ἤθελε ποτὲ εὐρεθῇ εἰς ὁμοίας περιστάσεις ὁ ἴδιος· διότι οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι σχεδιάζει ν' ἀποκατασταθῇ κατ' ὅμοιον τρόπον εἰς ὁμοίαν ἔρημον, καὶ τοιαῦτα εἶναι τὰ ὀνειροπωλήματα τῆς εὐδαίμονος ἐκείνης ἡλικίας, ὅπου ἡ ἐλευθερία καὶ αἱ ὑπόλοιποι ἀνάγκαι ἀποτελοῦσι τὴν εὐτυχίαν."

Ὡς γνωμοδοτεῖ ὁ Ῥουσώ, τὸ πρωτότυπον τῆς παρούσης μεταφράσεως εἶναι ἐπιτομὴ καὶ δὲν ἔχει ἐπομένως τὴν σχοινοτενῇ πολυλογίαν τοῦ συγγράμματος τοῦ Δεφῶ, λήγει δέ καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν ὅτε ὁ Ῥοβινσῶν ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὴν νῆσόν του. Ἀλλ' ἰδοὺ καὶ τοῦ κατ' ἐξοχὴν κριτικοῦ Λαάρπου ἡ γνώμη περὶ τοῦ βιβλίου.

"Ὁ Ῥοβινσῶν μᾶς διδάσκει πόσα μέσα ὁ μεμονωμένος ἄνθρωπος δύναται νὰ ἐφεύρῃ διὰ τῆς ἐπιδεξιότητος, τῆς γενναιοτήτος του καὶ τῆς ἐμφρονος συναισθήσεως τῶν ἀναγκῶν του. Ὁ πεπολισμένος ἄνθρωπος, εὐρίσκων περὶ ἑαυτὸν πᾶσαν ἀντίληψιν, δὲν δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ ὅλας του τὰς δυνάμεις, οὐδὲ νὰ γνωρίζῃ ὅλα τὰ μέσα του. Ἀλλ' ὁ μείνας ἔρημος ὡς ὁ Ῥοβινσῶν λαμβάνει ἀπὸ τὴν δυστυχίαν τὴν ἀγωγὴν τὴν ὁποίαν ἤθελε λάβει ἀπὸ τὴν φύσιν ἂν ἐγεννᾶτο ἄγριος, ὥστε ἡ δύναμις τοῦ σκεπτομένου λογικοῦ ἀναπληροῖ τὰ μαθήματα τῆς συνηθείας καὶ τῆς εὐφυΐας. Διὰ τοῦτο ὁ Συγγραφεὺς τοῦ Ῥοβινσῶνος, μακρυνόμενος ἀπὸ τὴν κοινὴν ὁδὸν τῶν λοιπῶν συγγραφέων, προσηλῶν ἡμᾶς εἰς ἓνα μόνον ἄνθρωπον ἐν μέσφωτον ἐρήμων, καὶ παριστῶν αὐτοῦ μόνου τὴν εἰκόνα ἀπέναντι τῆς φύσεως, ἔχει τὴν πρωτοφυΐαν."

"Ὁ Ῥοβινσῶν εἶναι τὸ πρῶτον βιβλ. τὸ ὁποῖον ἀνέγνωσα ποτὲ μ' εὐχαρίστησιν, καὶ δὲν ὑπάρχει, νομίζω, παιδίον εἰς τὴν Εὐρώπην, τὸ ὁποῖον δὲν θέλει συμφωνήσῃ μ' ἐμέ."

οὕτω λέγει ὁ Μαρμοντέλος. Ἀλλὰ πῶς κρίνει τὴν μυθιστορίαν ταύτην ὁ πρῶτος τῶν μυθιστοριογράφων; “ Ἡ κοινωνία χρεωστέῃ αἰωνίαν εὐγνωμοσύνην εἰς τὴν μνήμην τοῦ Δεφῶ, γράφει ὁ Βαλτερσκῶτ, διότι συνέγραψε βιβλίον δεικνύον μετ’ ἀφελείας καὶ τερπνῶς τὰς ὁδοὺς τῆς προνοίας, καὶ ἐμπλέκον εἰς περίεργον καὶ ὥραϊαν διήγησιν ἀρχὰς στερεᾶς καὶ ἀληθοῦς ἠθικῆς. ” Ὁ συμπατριώτης του Βλαῖρος λέγει “ ποτὲ μυθιστορία δέν ἐγράφη εἰς κάμμιαν γλῶσσαν καλλήτερα ἀπὸ τὸν Ῥοβινσῶνα. ” Ὁ Ἰόνσων διατείνεται ὅτι ὁ Ῥοβινσῶν μετ’ ἄλλων δύο συγγραμμάτων τὰ ὁποῖα ἀναφέρει ἦσαν πάντοτε τὰ ἀσπαστότατα βιβλία διὰ τοὺς ἀναγνώστας. “ Τὸ ὕφος τοῦ Δεφῶ, κατὰ τὸν Κάρολον Λάμξον, εἶναι ὥραϊον ἀλλὰ ἀφελές καὶ ἀπλοῦν. Ὁ Ῥοβινσῶν τέρπει ὅλας τὰς τάξεις τῶν ἀνθρώπων καὶ εἶναι ἄξιος τῶν βιβλιοθηκῶν καὶ αὐτῶν τῶν πλουσίων καὶ τῶν πεπαιδευμένων. ” Ὁ γνωστὸς ἱερεὺς τῆς Σκωτίας, Χάλμερς λέγει ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο καὶ ἅμα ἐκδοθὲν ἤρесе καὶ πάντοτε ἀρέσκει, διότι ὀλίγα βιβλία τόσον φυσικῶς συνήνωσαν τὸ τερπνὸν με τὸ ὠφέλιμον. ” Τέλος νομίζομεν ἀναγκαῖον νὰ μεταφράσωμεν ἐνταῦθα ὁλόκληρον τὴν γνώμην τοῦ Δόκτορος Βειττίου περὶ τοῦ βιβλίου τούτου, ὡς περιέχουσιν ἀκριβῆ καὶ εὐστοχον αὐτοῦ ἀνάλυσιν. “ Οἱ αὐστηρότεροι ἠθολόγοι θέλουν ὁμολογήσει ὅτι ὁ Ῥοβινσῶν εἶναι μυθιστορία τὴν ὁποῖαν ἕκαστος θέλει ἀναγνώσῃ οὐ μόνον πρὸς τέρψιν ἀλλὰ καὶ πρὸς ὄφελος. Πνεῦμα εὐσεβείας καὶ ἀγαθότητος πνέει δι’ ὅλου τοῦ συγγράμματος, τὸ ὁποῖον δεικνύει προφανέστατα τὴν σπουδαιότητα τῶν μηχανικῶν τεχνῶν, τὰς ὁποίας οἱ μὴ γνωρίζοντες τὴν στέρησίν των σπανίως ἤξεύρουσι νὰ ἐκτιμήσουν, καὶ τέλος παριστᾷ εἰκόνα ζωηρὴν τῶν δεινῶν τῆς ἐρημίας, καὶ ἐπομένως τῆς γλυκύτητος τῆς κοινωνίας καὶ τῆς εὐδαιμονίας τῆς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίας καὶ ἀντιλήψεως. ” Τοῦ τερπνοῦ καὶ ὠφελίμου τούτου βιβλίου ὑπῆρχεν ἀρχαία μετάφρασις εἰς τὴν γλῶσσάν μας· ἀλλὰ ἡ γλῶσσα τῆς μεταφράσεως ἐκείνης διὰ τὴν παρούσαν ἐποχὴν εἶναι ἀθλιεστάτη, ἀμφιβάλλομεν δὲ ἂν δύναται νὰ ᾔητον καλὴ δι’ ὅποιανδήποτε ἐποχὴν. Ἡ παρούσα μετάφρασις δέν ἐγινεν ὡς ἡ πρώτη ἐπὶ τοῦ Γερμανικοῦ συγγράμματος τοῦ Κάμπη, ἀλλ’ ἐπὶ μιᾷ τῶν πολλῶν Ἀγγλικῶν συνόψεων, εἶναι δὲ εἰς ὕφος εὐκατάληπτον καὶ εὐανάγνωστον, ὥστε δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τέρψιν καὶ ὠφέλειαν καὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παίδων.